

Reigl Judit
Birkózók (Judit és Betty), 1966 | Kiállítási nézet Reigl Judit Haláltánc című kiállításáról
Szépművészeti Múzeum, 2023. május 26 – szeptember 24. © Fotó: Szabadi Flóra – Szépművészeti Múzeum

csupán a diszperzites „alapfestés” és az azon fekvő fekete massa együttese látszott, más darabok egészen vastag vagy változó keresztmetszettel váltak el a faltól, ezért az utóbbiak gipszrétegeit addig kellett sorvasztani, amíg – a ráépülő ideiglenes hordozó rétegeivel együtt – közel azonos vastagságot lehetett kialakítani minden darab esetében.²⁰ Ahol csak a festett rétegek váltak le, ott szükséges volt pótolni a festményt hordozó glettréteget. A falkép adottságait illetően figyelembe kellett venni, hogy a gipszkiegészítésnek – árnyalatában, pórúsosságában – is közel azonos megjelenést kellett mutatnia az eredetiével, máskülönben egy kisebb eltérés is zavaróan módosíthatná a festmény eredeti intenció szerinti látványát. A rétegek szükséges mértékű átkonzerválása, a gipszrétegek kipótlása után a több rétegű (ideiglenes) hátoldali hordozó felépítése²¹ következett, amely biztosította a darabok biztonságosabb mozgathatóságát a végleges hordozóra ültetésig.

A nyolc napon át tartó leválasztási procedúra után a további folyamatok kivitelezése már egy másik helyszínen történt, ezért a falképdarabok szállításához arra alkalmas láda készült. Az önmagukban is alkalmazható, belterükben kipárnázott „tálcák” egymásra rögzítésével egy minden egyes falképdarab számára biztonságosan szeparált (kb. 150×90×40 cm-es) ládában utazhatott Budapestre az eredetileg közel kilenc négyzetméteres falkép.

Összeépítés

A falkép darabjai egy raktárban pihentek, míg végül egy műteremnek berendezett budapesti magánlakásban sor kerülhetett a hozzátvetőleg másfél hónapon át tartó összeépítésre. A képoldalra helyezett átragasztás rétegeinek lemosása a molinó- és gézrétegek eltávolítása után a felszínt betérítő és a plasztikus festékcsoportok peremei alá beültetett enyvmaradványok eltávolítását jelentette.

²⁰ A darabok vastagságának leginkább a hordozóra ültetéskor, azok egymáshoz illesztésénél, szintbe igazításánál van jelentősége.

²¹ Diszperzites fehér homlokzatfestékbe ágyazott, akril-diszperzióval rugalmasított géz és üvegszövet, három rétegben.

A kifejezetten a műtárgy adottságai szerint megépített mobil hordozó minden részletében a tárgy mozgathatóságát és installálhatóságát könnyítő szempontok szerint készült el. A dibond lemezek hátoldala zárt szelvényvel merevített, a kirögzíthetőséget a szintén merevítésként és fogófelületként is alkalmazható alusínek segítik. Hogy a falkép felülete a mozgathatóság során is védett legyen, a tábla szélein üres margó veszi körbe, így a táblák biztonságosan megfoghatóak a mozgathatóság során. A dibond-lemez felszínére parafa került első rétegben, ami párnaréteggé és szükség esetén *áldozati réteggé* is funkcionálhat, amennyiben a falkép darabjait a jövőben le kellene választani jelenlegi hordozójáról. A falképdarabok ragasztási folyamatában fontos szerepe volt a teljes felület egyenletes préselésének, ugyanis a nem megfelelő mértékben terhelt, súlyozott felület sérülhet vagy éppen üregek maradhatnak vissza a hordozó és a falkép rétegei között. A két tábla találkozó (belső) élei kissé lekerekítettek, így jobb eséllyel elkerülhető azok sérülésének lehetősége.

A falkép hordozóra pozicionálása után a képoldal esztétikai helyreállítása maradt hátra. A kiegészítés elsősorban a négy-négy darab (ekkorra már a két tábla) együttes megjelenésének induló állapothoz való közelítésére és az egyes darabok illeszkedési vonalainak tompítására koncentrált. A plasztikusabb festékcsoportok néhol az átfolyt gipszbe ágyazódtak,²² így azok körbefaragással nyerték vissza eredeti formájukat. A festékrétegben kialakult kisebb folytonossági hiányok beilleszkedő módon kerültek pótlásra, ügyelve arra, hogy a gesztusok dinamikája, a finomabb részletek sajátosságai végeredményben az eredeti szándék szerint működjenek. Módszertani szempontból többféle megoldása lehet egy ilyen jellegű szakmai feladványnak, ugyanakkor alapvetés, hogy végeredményben egy átültetett falkép mindenkor magán hordozza a „formaváltással” járó nyomokat, amellyel valamelyest rá is irányítja a figyelmet mindazokra a vonatkozásokra, amelyek máskülönben végleg periferikussá válnának.

²² A hátoldali kezelés során hordozóként felglettel gipsz a kisebb részekbe folyva körbeölelte a fekete masszát, rögzítve azt eredeti pozíciójában.

DOKUFIKCIÓ, PSZEUDOMÚZEUM, ÉS REALITÁS

Cserba Júlia beszélget KissPál Szabolccsal

A Pannonhalmi Bencés Főapátság 2021-ben *Láthatatlan spektrumok* címmel megrendezett kiállításán, amelynek kurátorai FRAZON ZSÓFIA és GADÓ FLÓRA voltak, szerepelt KISSPÁL SZABOLCS *Nyissátok ki a kaput!* című, több részből álló alkotása is. Erről csak idén nyáron, budapesti tartózkodásom idején értesültem, amikor meghívót kaptam a művész *Nyissátok ki a kaput! / Open up the gates!* című kényelvű kiadványának bemutatójára, amelyet a Néprajzi Múzeumban tartottak. Bár magát a kiállítást nem láthattam, KissPál Szabolcs egy hihetetlenül furcsa történetet feldolgozó alkotása annyira felcsigázta érdeklődésemet, hogy felkértem egy beszélgetésre. A Bambi presszóban találkoztunk.

Cserba Júlia: *Amikor áttelepült Romániából Magyarországra, ezt azzal az elképzeléssel tette, hogy szabadabb légkörre talál vagy más indítéka volt?*

KissPál Szabolcs: Romániában születtem, ott szocializálódtam, és kivártam tisztességgel a változást. Nagyon aktív voltam a forradalom idején és azt követően is. 20-22 évesen ehhez a legjobb korban voltam. Akkoriban a Képzőművészeti Egyetemre jártam Kolozsváron,

KissPál Szabolcs
Reframing identities, Reality, 2018, Chemnitz © A szerző felvétele

és kollegáimmal együtt nagy energiával vetettük bele magunkat az egyetem átalakításába. Hosszú időn keresztül dolgoztunk ezen, és azt hiszem, elmondhatom, hogy jó munkát végeztünk. Majd *Jelenlét* címmel alapítottunk egy magyar nyelvű lapot (1990-1991), aminek a kiadását a Román Írószövetség vállalta. 1989-től 1992-ig tartott ez az időszak, de aztán 1992-től olyan apró jelek kezdtek el megmutatkozni, amik a korábbi, hatvan-hetven éven keresztül tartó időszak olyan elkerülhetetlen következményeire mutattak rá, amiket nem lehet egyik napról a másikra megváltoztatni: egyfajta visszarendeződés kezdődött, látható-érezhető volt, hogy nagyon nehéz és nagyon hosszú lesz a váltás. És akkor azt gondoltam, hogy én már megvettem azt, ami tőlem telhető volt, és elhatároztam, hogy elhagyom Romániát. Eredetileg nagyon messze akartam menni, de mivel akkor volt már családom, nem lehetett felelőtlenül nekiindulni a világnak. Végül Budapesten ragadtunk. Voltak olyan periódusok, amikor alkotói rezidenciákon rengeteg időt töltöttem külföldön, és az utóbbi években is több lehetőségem volt külföldön dolgozni, körülbelül másfél éve mégis elkezdtem azon gondolkodni, hogy elhagyom Magyarországot.

CsJ: *Hogy teltek az első magyarországi évei?*

KPSz: Néhány évig szüneteltettem az alkotói tevékenységet, amiben egzisztenciális okok is közrejátszottak. Amikor újra kezdtem, kapcsolatba kerültem a Magyar Képzőművészeti Egyetem Intermédia tanszékével, és elkezdtek foglalkoztatni az új médiumok. Akkoriban főként konceptuális háttérű műveket készítettem. Ez a periódus 2008 végéig tartott, akkor volt is egy nagy kiállításom az Ernst Múzeumban. Ebben az időben kezdtem el installációk, videók, molinók formájában politikai kérdéseket tematizálni. 2010-ben jött a váltás. Ami addig csak tematikai szinten foglalkoztatott, módszertani formát öltött: kritikai, politikai természetű műveket kezdtem készíteni. 2012-től teljesen elengedtem a művészeti tevékenységet a *művészeti aktivizmus* kedvéért, és négy éven keresztül, 2015-ig, az összes energiámat ebbe fektettem. Tulajdonképpen az aktivizmust is művészeti tevékenységnek tekintem, azt is alkotói munkának tartom. Tiltakozásokban vettem részt, alapítótag voltam többek között a SZABAD

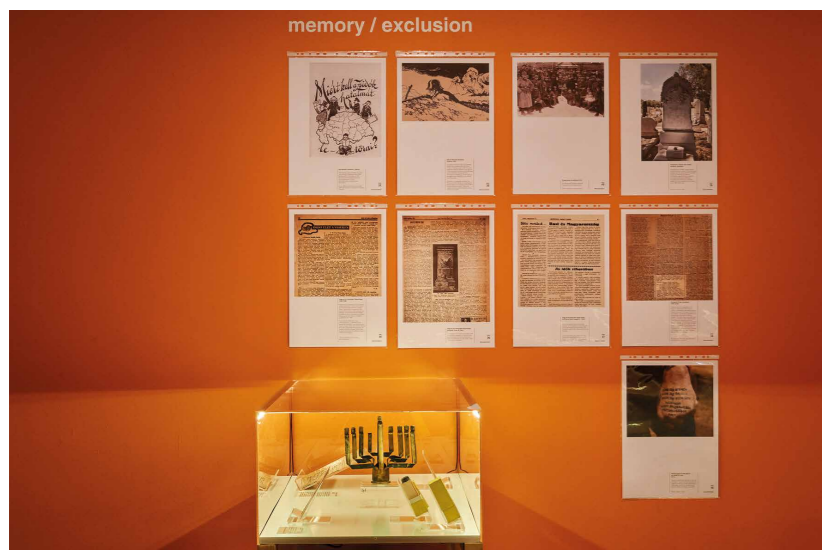

KissPál Szabolcs
A műhegyektől a politikai vallásig, Szakadék lelet, 2018, installáció, Project Arts Center Dublin
© Fotó: Ros Kavanagh, courtesy Project Arts Center

MŰVÉSZET-CSOORTBAN, és az ELEVEN EMLÉKMŰ CSOORTBAN, ahol a kezdetektől elég nagy szerepet vállaltam, RÉNYI ANDRÁSÉKKAL együtt. Aztán néhány év múlva kiderült, hogy bármit teszünk, mint a gőzmozdony, legázolnak. Befáradtak és kezdtek szétesni ezek az aktivista csoportok, és akkor visszatértem a hagyományos értelemben vett művészeti tevékenységhez. Az első munkám, amin 2015-ben, az újrakezdés után kezdtem dolgozni, *A műhegyektől a politikai vallásig, Magyar trilógia* címmel 2016-ban Németországban mutatták be. Még 2012 előtt készítettem egy videót (*Szerelmes földrajz*) a Londonban élő STEIERHOFFER ESZTER – építészettel foglalkozó művészettörténész és kurátor – meghívására. A megadott téma az állatkerti építészet volt, és akkor futottam bele a műhegyek érdekes történetébe. A trilógia egy eléggé átfogó kritikai installáció, ami a revizionizmustól a posztfaszizmusig, az orbáni ideológia történeti gyökereivel foglalkozik.

CsJ: Milyen elemekből épül fel ez az installáció?

KPSz: Három részből áll, két hosszabb videóból és egy pszeudomúzeumból, ami több, mint száz, különböző tárgy és dokumentum pszeudomuzeális feldolgozását jelenti tárgyleírásokkal.

KissPál Szabolcs
A műhegyektől a politikai vallásig, Szakadék lelet, 2018, installáció, Project Arts Center Dublin
© Fotó: Ros Kavanagh, courtesy Project Arts Center

Lényegében arról az új, kvázi politikai vallásról szól, ami Magyarországon az utóbbi tíz évben kialakult. Az egyik videó, a *Szerelmes földrajz* témája a geopolitikai táj kisajátítása a politikai diskurzusban. Ez a korabeli archív anyagok felhasználásával készített dokufikció karakterű videó párhuzamba állítja a Horthy-korszakot az Orbán-rezsimmel. A másik videó, *A lehullott toll felemelkedése* (2016), aminek mottója egy JEAN COCTEAU-tól vett idézet – „A történelem tényekből áll, amelyek végül hazugsággá válnak” – Magyarország Ázsia-centrikus történetének újraéledését, annak mai megjelenési formáit, a Turul-kultuszt vizsgálja. A bemutatója MOLNÁR EDIT meghívására 2016-ban – mint azt már említettem, Németországban – az Edith-Russ-Hausban, Oldenburgban volt, azóta a teljes installációt tizenöt helyen mutattam be külföldön, míg a mű részleteit, leginkább a videókat, amik nagyon népszerűek lettek, körülbelül negyven helyen, illetve megjelent róla egy átfogó, háromnyelvű kiadvány is. Magyarországon egyszer sikerült bemutatni, mégpedig 2017-ben, az OFF-Biennále keretében, az akkori Politikatörténeti Intézetben, ami azért is ideális helyszín volt, mert az ablakból pont a Parlamentet lehetett látni. Számos interjúban elmondtam már, hogy bizonyos értelemben az „alkotótársam” Orbán Viktor volt, mivel politikai tevékenységének hírhedsége fenntartotta az érdeklődést a művem iránt. Ez az installáció egy sorozatot indított el, mert a következő munkáimba ennek a módszertanát örökítettem át.

CsJ: A sorozat következő darabja is installáció volt, és ez is Németországhoz kötődik?

KPSz: A következő munkám története azzal kezdődött, hogy meghívtak Chemnitzbe, korábbi nevén Karl-Marx Stadtba egy kutatói-művészeti projektre. A chemnitzi archeológiai múzeumban való együttműködés keretében három hónapig ott éltem, és az identitás kérdéssel foglalkoztam. Szászországban elég sajátos identitású populáció él, erős a szélsőjobb, és a náci mozgalmak egyik fő helyszíne. Nagyszerű kihívás volt, miután már foglalkoztam a pszeudomúzeummal, és ez gyönyörűen illeszkedett a múzeumi közegbe. Amikor 2017-ben Chemnitzbe utaztam, hogy nekifogok a kutatásnak, két hétre rá kitörték a zavargások: náci masíroztak az utcákon, összecsapások voltak

a rendőrökkel, másfél kilós utcakövek repkedtek, heteken keresztül ostromállapot volt a városban. Az esemény hihetetlenül szerencsésen keretezte a kutatásomat. Ezzel foglalkozik a *Reframing identities. The archeology of a conflict* és sikerült erről egy publikációt is megjelentetni. A munka szerkezete ugyanaz, mint a korábbié, beágyazva a múzeum és épületének történetébe. Tekintve, hogy az *identitásról* szólt, felvettem, hogy a honoráriumomat menedéket keresőkkel szeretném megosztani. Ezt elfogadták és kiirtunk egy pályázatot a honorárium felére. A pályázatra ketten jelentkeztek, egy szíriai képzőművész, DANA ALNAEB, és ADEL ALASWAD, akiről kiderült, hogy korábban a damaszkuszi archeológia múzeumban dolgozott. A projektem oly módon valósult meg, hogy ők a személyes tapasztalataikat építették bele.

CsJ: Ha jól következtetek, akkor a pannonhalmi munkája ennek a sorozatnak a harmadik része. Hogyan fedezte fel a Nyissátok ki a kaput! alaptémáját, és hogyan került a kiállítás Pannonhalmára?

KPSz: Pannonhalmán működik egy nyitott szellemiségű képzőművészeti galéria, amit egy nyitott szemléletű, dinamikus fiatal szerzetes, DEJCSICS KONRÁD vezet. Ő a főapátság kulturális igazgatója, és MÉLYI JÓZSEF a tanácsadója. Az apátságnak vannak tematikus vallási eseményei és ezekhez kapcsolnak kortárs kiállításokat. Mélyi Józseffel együtt választják ki, hogy egy-egy kiállításnak ki legyen a kurátora. 2020-ra azt találták ki, hogy az úgynevezett „tudós közösséget” hívják meg, ami alatt a *Nyitott Múzeum* című kutatási projekt résztvevőit kell érteni. A kiírás szerint a feladat az apátság tulajdonában lévő, nem túl strukturált archívumi gyűjteményre épülő munkák létrehozása volt. A kurátori szerep FRAZON ZSÓFIÁNAK és GADÓ FLÓRÁNAK jutott, tőlük kaptam a meghívást. A kiállításra 2020-ban került volna sor, de a Covid közbeszólt, és csak 2021-ben valósulhatott meg.

CsJ: Akkor el is érkeztünk a Nyissátok ki a kaput! címmel jelzett alkotásához, ami annyira felcsigázta az érdeklődésemet, hogy mindenképpen szerettem volna megismerkedni önnel és többet megtudni erről a munkájáról.

KPSz: A hívószó a „vendégségben” volt, hozzáférést kaptunk az apátság archívumához. Elkezdtem olvasgatni, és közben az interneten is keresgélve, belefutottam

KissPál Szabolcs
Nyissátok ki a kaput! részlet a kiállításból © A szerző felvétele

egy VÁRSZEGI ASZTRIK [korábbi pannonhalmi bencés főapát – a szerk.] konferencia-előadásába egy kommunista rabbiról, aki közvetlenül a Tanácsköztársaság bukása után Pannonhalmán talált menedékre. Várszegi Asztrik úgy találkozott a történettel, hogy egy német bencés szerzetes ajánlotta a figyelmébe DAVID VICTOR TULMAN önéletrajzát, amiben három fejezetben is foglalkozik pannonhalmi tartózkodásával. Tovább nem is kellett keresnem, rátaláltam a témára. Valódi hollywoodi történet. Nagyon lelkes lettem, és azzal az elszántsággal indultam neki Várszegi Asztrikkal együtt – akivel nagyon jó munkakapcsolatom alakult ki –, hogy felkutadjuk az archívumban fellelhető erre vonatkozó dokumentumokat. Tűvé tettük a teljes pannonhalmi archívumot, de nem találtunk semmit. A történetet viszont nem akartam elengedni.

CsJ: Az is utal valamire, hogy az archívumban nem őrizték meg semmilyen nyomát Tulman ott tartózkodásának. Tulman 1973-ban Franciaországban Va t'en címmel már megjelentette az önéletrajzát, de a német nyelvű kiadást Palomával, a lányával együtt írta. Nem sikerült kapcsolatot találnia vele?

KPSz: Megtaláltam a lányát, aki Izraelben él: válaszolgatott ugyan, de nem volt nagyon lelkes. Valószínűleg azért, mert ő Tulman második családjába született, az első, Magyarországon maradt családja elpusztult a Soa alatt. Ezek után nem maradt más számomra, mint a hipotézises rekonstrukció. Három részből áll, tárgyakon keresztül rekonstruálom az ott töltött életének elemeit, a második rész egy hangjáték, amit Várszegi Asztrikkal és FINALI GÁBOR rabbival közös szerzőségben készítettünk, és ők is adják elő. A harmadik rész az a tábla, ami ugyan műtárgynak készült, és ott volt a kiállítótérben, de volt egy titkos gondolatunk, hogy megpróbáljuk elérni, hogy felkerüljön az apátság valamelyik falára. Bő másfél év kellett ahhoz, hogy hosszas egyeztetés után a szerzetesközösség beleegyezzen a tábla kihelyezésébe. Idén tavasszal – 2023. április 5-én – volt a felavatása, és a kiállítási anyag kiadvány formájában is megjelent. Némiképp ehhez kapcsolódva, hadd mondjam el, hogy egy nap felhívott TORONYI ZSUZSA – a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár igazgatója, aki sokat segítette a munkámat –, hogy talált egy Tanácsköztársaság idején kiadott, a vallás társadalmi helyzetével foglalkozó, lényegében egyházellenes plakátot, amit esetleg

KissPál Szabolcs
Nyissátok ki a kaput!
Emléktábla, 2021.
süttői mész, 90 x 45 x 2 cm
© Fotó: Biró Dávid

felhasználhatnák az installációhoz. A plakát szerzője JEGES ERNŐ (1898–1956) volt, és felfedeztem, hogy a *Nem, nem, soha* feliratos, ismert irredenta plakátot is ő készítette, vagyis a Tanácsköztársaság és a Horthy-korszak plakátjait egyaránt. Jeges kurzusművész volt. A harmadik csavar, hogy Pannonhalmán a gimnázium dísztermében van egy szekko (*Olasz-magyar kapcsolatok*, 1943), amit ő festett. Ez a szekko kicsit problematikus, mivel a negyvenes évek elején avatták fel, amikor volt egy nagyon erős vonzódás a faszizmus iránt, ezen Mussolini és hasonló karakterek vannak megjelenítve. A táblaavatás alkalmával lezajlott beszélgetésen Dejcics Konrád elmondta, hogy számukra nagy lehetőség, hogy sok mindent újra gondoljanak, többek között a Jeges Ernő-szekkót.

CsJ: *Nem is volt annyira titkos a gondolat a tábla emléktáblakénti elhelyezése, hiszen a kiállításon a csavarok is ott voltak mellette. Elgondolkodva a címen, számomra két jelentése is van. Egyrészt a menedéket kereső kéri, hogy „nyissátok ki a kaput, engedjete ki”, másrészt átvitt értelemben úgy is értelmezhető, hogy az egyház tárja ki a maga kapuját és másképp forduljon a világ felé, legyen megújuló, nyitott és befogadó. Ön milyen megdondó-lásból adta a címet?*

KPSz: Ez azért jó kérdés, mert valóban minimum két jelentése van, de ebben a kontextusban legalább három. A mondat benne van Tulman memoárjában, és elhangzik a hangjátékban is. Tulman néhány hónapot töltött az apátságban, nagyon jól érezte magát, melegsívű fogadtatásra, a nyugalom szigetére talált. Héberül tanította a szerzeteseket, az is felmerült, hogy áttérjen a katolikus vallásra. Volt benne egy folyamatos vívódás, hogy menjen vagy maradjon. Az ott tartózkodása vége felé, Tisá Beáv ünnep napján lemegy a faluba, ahol van egy zsinagóga. Találkozik a rabbival, röviden beszélgetnek, majd visszamegy az apátságba, és akkor ismeri fel, hogy neki mennie kell. Kimegy az apátság udvarára, meghúzza a vészharangot, amire összesereglenek a szerzetesek, és kérdezik tőle, hogy mi a baj. Akkor hangzanak el az odaérkező perjel szavai, hogy „Nyissátok ki a kaput! Avigdor David ben Morenu Raw Eliyahu Tulman keresi a helyét az emberek között.” Kinyitják a kaput, Tulman leteszi a szerzetesruháját a lépcsőre, kilép a kapun, és folytatódik kalandos élete. Nagyon fontos aspektusa a címnek, hogy kifelé is, befelé is érvényes, és más az értelme mind a két használatnak.

CsJ: *A szerzetesek megnyitják a kaput a menekülő Tulman előtt, befogadják, ugyanakkor, ahogy a hangjátékban is elhangzik, megpróbálják rábeszélni, hogy vegye fel a vallásukat.*

KPSz: Igen, valóban így van, ezzel bizonyos fajta önfeladást vártak tőle.

CsJ: *A Tulman-munkájának milyen mához kapcsolódó pontja vagy üzenete van? A kapcsolódást azért tartom valószínűnek, mivel az korábbi munkáiban is mindig jelen van.*

KPSz: A Tulman-történet mához kapcsolható üzenete szándékaim szerint annyiban összetett, hogy nem (csak) az az üzenet, ami első megközelítésre evidensnek tűnik, nevezetesen a világnézeti-felekezeti szakadékok áthidalhatósága, kibékítése, nem a „szeressük egymást gyerekek” szimplista ethosza. Természetesen valamennyire ez is része, de már az első figyelmesebb olvasat is nyilvánvalóvá teszi, hogy sokkal többről van szó, amit már a cím kétértelműsége is jelez: értelmezhető a befogadásra való felszólításként, egyben az elvágódás, elengedés kifejeződéseként is, amint azt TURAI HEDVIG nagyon pontosan megfogalmazza írásában. Ennél sokkal fontosabb viszont az emlékezethez való viszonyunk tematizálása két kérdés miatt: hogyan teremtjük meg azt, illetve kollektív aspektusát tekintve miként alakítja történelemfelfogásunkat és ezáltal jelenünk megértését, alakítását? A megteremtés hogyanjára ad választ az emléktáblaállítás aktusa: tekintve, hogy a Tulman-történetet mindössze egyetlen forrás támasztja alá (a memoár), hitelessége némiképp megkérdőjelezhető, de kétségbe nem vonható, így felhatalmaz bennünket (művészként és magánemberként egyaránt) azzal a szabadsággal, hogy egy részben hipotetikus történetet hitelesnek minősítsünk. Magyarán: az *emlékezeti stratégiánk* kialakításáért mindannyian felelősek vagyunk. A történelemfelfogás tekintetében pedig (ami talán a legfontosabb aspektusa a műnek), a változatos – és esetenként egymásnak ellentmondó – kollektív emlékezetek fragmentumainak újrendezése oly módon, hogy a hivatalos történelemverziók mindenkori ideológiai és manipulatív torzulásait leleplezze. Ezáltal pedig felhatalmazza bennünket saját történelmünk „visszavételére” (re-appropriation), összetett és elfogulatlan, sémáktól mentes és autonóm újraértelmezésére, ebből fakadóan a jelenben zajló ideológiai-politikai folyamatok árnyaltabb megértésére.

2023_8

Barnás Ferenc

TÜKRÖZŐDÉSEK

Bernát András – Peter de Thouars: *A tér tükrei*

Tihanyi Bencés Apátság Múzeuma
2023. szeptember 9 – október 8.¹

Jáva szigetén, ahol PETER DE THOUARS² született, mintegy 45 aktív vulkán található. A művész világra jövetelének évében, 1952-ben is kitört közülük egy, igaz, mintegy 800 km-re Jakartától, Peter de Thouars szülővárosától. Ez a tény, valamint a Jávát körülvevő tengerek nagyon is meghatározó élmények lehettek Thouars személyes életében és festői munkásságában, akár közvetve, akár közvetlenül. Már csak azért is, mert a későbbi haza, Hollandia, ahol élete nagy részét leélté, ugyancsak a víz közelében fekszik, ráadásul a tengerszint alatt. Az ilyen ember sokat gondol a vízre akkor is, amikor valami egészen más köti le a figyelmét: képzeleg róla, félhet tőle, a legkülönfélébb érzések támadhatnak benne, mégis, valamiképp élete természetes részének fogja tekinteni a tengert, melyet tapasztalataitól és kíváncsiságától függően jól, vagy kevésbé jól ismer. Thouars legújabb munkáit nézve azt kell mondjam, hogy jól. Aki az Alföldön született, mint BERNÁT ANDRÁS, annak gyanítom, egy bizonyos nézőpontból a tenger – legyen az történetesen pusztán a magyar – örök vágyakozás tárgya, képzelődés

¹ URL: https://www.tihanyiapatsag.hu/Latogatoink/Idoszaki_kiallitasok.html (A hivatkozott webhelyek utolsó letöltése: 2023. november 6.)
² URL: <https://dethouars.com/>

Bernát András
Tér tanulmány No. 646,
2021, olaj, vászon,
70 x 100 cm

forrása, titokzatos erők hullámzó östekenője, amelyet mindig a csodával fog összefüggésbe hozni, ahogy ezt Bernát legfrissebb munkái is bizonyítják. Mivel festőkről beszélünk, ráadásul a mostani kiállításuk konkrétan víz-tematikájú/víz-fogantatású, a fenti életrajzi mozzanatok, azt hiszem, semmiképp sem elhanyagolhatók.

A két művész 1983-ban ismerkedett össze a Tihanyi Művésztelepen, ahol két-három héten át a többi képzőművészeti főiskolás hallgatóval együtt közösen dolgoztak. Thouars a szabad világból érkezett a félszigetre, Bernátnak alig 140 km-t kellett utaznia, mivel ő a vasfüggöny keleti oldalán, Budapesten élt. A találkozásból személyes és művészi barátság szövődött. 40 évvel később a *Veszprém-Balaton 2023 Európa kulturális fővárosa Veszprém-Balaton Eye projektje* keretében³ megint együtt dolgoztak, melynek eredménye *A tér tükrei* című közös kiállításuk, amely a Tihanyi Bencés Apátság Galériájában volt látható.⁴

A program ötletgazdáik szerint az alkotóknak a Balaton régióra reflektáló munkával kellett előállniuk. Mi más lehetett volna számukra a kiindulópont, ha nem a Balaton a maga különleges adottságaival, fényviszonyaival, páráképződéseivel, árnyékjátékaival, állandóan alakuló vizeitükreivel, a napszakokon belül is pillanatonként változó felületeivel, fodraival, hullámaival, bugyborékaival, színeivel, elszíneződéseivel, röviden: mindazzal a költői, természeti, valamint fizikai jelenséggel, amely a Balatont pásztázó iskolázatlan tekintetet is meg szokta babonázni? Hát még e két festő szemét! Ők aztán tudják, hogy – Herakleitoszt parafrázálva – nem nézhetünk kétszer ugyanarra a vízfelületre.

A két művész részben a korábban ismertett eltérő indíttatásuk miatt is adhatott eltérő festői választ a témára, ami nem jelenti azt, hogy kettőjük szemlélete és művészi felfogása gyökeresen különbözne egymástól.

Mivel a kiállításról nem tanulmányt, de még csak nem is kritikát, hanem csupán egy személyes jellegű beszámolót írok,

³ URL: <https://veszprembalaton2023.hu/projekt/muveszeti-rezidencia-programok>
⁴ URL: <https://veszprembalaton2023.hu/esemeny/a-ter-tukrei-peter-de-thouars-es-bernat-andras-kiallitas-tihanyi-apatsag>